

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี พัฒนาการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับบทบัญญัติว่าด้วยการโฆษณา การเข้าถึงยา การรับยาจากการจัดประเภทยา การกำหนดราคา ยา กระบวนการพิจารณาดีในการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคของต่างประเทศ เห็นได้ว่ามีปัญหาทางกฎหมายไม่ว่าในทางวิชาการ หรือในทางปฏิบัติ และการบังคับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงได้สรุปความจากการศึกษาและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 พบว่าปัจจุบันนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคอยู่อีกหลายประการเช่นการโฆษณา การเข้าถึงยา การรับยาจากการจัดประเภทยา การกำหนดราคา ยา และกระบวนการพิจารณาดีในการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค ดังต่อไปนี้

5.1.1 ปัญหาเกี่ยวกับการโฆษณา

5.1.1.1 เมื่อมีการโอ้อวดสรรพคุณยาหรือวัตถุดิบเป็นส่วนประกอบของยาไม่เป็นความจริง เป็นเท็จ หรือเกินความจริงและเมื่อมีการดำเนินการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 มาตรา 88 (1) แล้ว ผู้ประกอบการจ่ายค่าปรับเรียบร้อยแล้ว ก็สามารถโฆษณาได้เช่นเดิมหรือเปลี่ยนคำโฆษณาจากเดิมบ้างแต่ยังให้เข้าใจได้เช่นเดิมว่าเป็นยาที่มีสรรพคุณดีรักษาได้หลายโรค เมื่อผู้บริโภคที่หลงเชื่อเสียหายที่ต้องเสียเงินหรือทรัพย์สินซื้อยาที่ไม่มีสรรพคุณจริงตามคำกล่าวอ้าง โดยไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองต่อผู้บริโภคแต่อย่างใดในการ โฆษณาดังกล่าว ทำให้ผู้ประกอบการโฆษณาโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายแต่อย่างใด การบังคับใช้กฎหมายในการโฆษณาจึงไม่สามารถบังคับใช้ได้จริงในทางปฏิบัติและเหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน

5.1.1.2 เมื่อมีการโฆษณาแสดงสรรพคุณยาอันเป็นเท็จหรือเกินความจริง หากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มีบัญญัติไว้แล้วก็ให้ใช้บังคับได้ หากพิจารณาการโฆษณาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคก็มีช่องว่างเช่นกัน กล่าวคือมีเฉพาะบทห้ามเท่านั้น

ในมาตรการควบคุมการโฆษณาแต่บทลงโทษนั้นไม่มี อย่างไรก็ตามเมื่อมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้ก็ให้ใช้กฎหมายเฉพาะที่มีบัญญัติไว้ซึ่งตามพระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 มาตรา 88 (2) นั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิไว้แต่อย่างใด หากผู้บริโภคถูกละเมิดสิทธิด้วยการโฆษณาอันเป็นเท็จหรือเกินจริง หรือกฎหมายจะให้ผู้ประกอบการหรือตัวแทนจำหน่าย ชดใช้ค่าเสียหายอย่างไร กรณีหลงเชื่อแล้วได้ใช้จ่ายชนิดนั้น ทั้งที่เกิดความเสียหายขึ้นจริงหรือกรณีที่หากยังไม่เกิดความเสียหายขึ้นซึ่งหากสรรพคุณไม่เป็นจริงดังกล่าวอ้างแต่อย่างใด กฎหมายตามมาตรา 88 (2) เพียงแต่บัญญัติโทษปรับที่รัฐได้ประโยชน์จากโทษปรับเพียงเล็กน้อย แต่ผู้บริโภคหาได้รับประโยชน์จากความเสียหายแต่อย่างใด ทั้งที่เป็นผู้เสียหายจากการโฆษณา เพราะหลงเชื่อการโฆษณาเกินจริงหรือเป็นเท็จซึ่งต้องสูญเสียเงินหรือทรัพย์สินในการซื้อขาย และหากจะฟ้องเรียกเงินค่าเสียหายก็ต้องพิสูจน์ให้ได้ความอย่างชัดเจนว่าเกิดจากยาที่ซื้อไปแน่นอนกว่าจะได้รับการเยียวยาผู้เสียหาย ก็ต้องต่อสู้ทางคดีเสียเวลา ทั้งค่าใช้จ่าย ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 มาตรา 88 (2) ในทางปฏิบัติจึงไม่สามารถใช้ได้จริงและไม่เหมาะสม อีกทั้งการโฆษณานั้นมีหลายรูปแบบการที่โฆษณาโดย สถานีโทรทัศน์หรือวิทยุ หรือบริษัทโฆษณา ก็หาได้ลงโทษผู้ประกอบการด้านจำหน่ายหรือขายยาโดยตรง กลับเป็นเรื่องที่รัฐต้องไปเอาผิดหรือลงโทษกับสถานีโทรทัศน์หรือวิทยุ หรือบริษัทโฆษณาซึ่งทำธุรกิจโฆษณา แทนที่จะให้ผู้ประกอบการที่ไม่สุจริตได้รับโทษหรือเพิกถอนใบอนุญาตการจำหน่ายยากับผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจำหน่ายยา

5.1.1.3 เมื่อมีการโฆษณาอาหารเสมือนว่าเป็นยา เช่นว่ามีลักษณะคล้ายกับยา ทำให้ผู้บริโภคเข้าใจว่าเป็นยา ไม่มีกฎหมายบัญญัติรองรับไว้แต่อย่างใด อันมีผลให้ผู้ประกอบการใช้เป็นช่องทางในการกำหนดราคาอาหารที่โฆษณาว่ามีลักษณะเป็นยาในราคาสูงมากเกินกว่าราคาที่สมควรจำหน่ายของผลิตภัณฑ์นั้นๆ และผลิตภัณฑ์บางชนิดไม่มีสรรพคุณทางยาเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภคอย่างชัดเจน เพราะการกำหนดราคาสินค้าเกินจริงและไม่เป็นธรรมกับผู้บริโภค ซึ่งจะพบว่าในปัจจุบันมีในลักษณะดังกล่าว มีการโฆษณากันอย่างมากในรายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ กระจายเสียง และตามหน้าหนังสือพิมพ์รายวันทั่วไป การจะพิจารณาว่าสินค้านั้นเป็นยาหรืออาหารควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับยาตามพระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510

ในส่วนขอโทษเกี่ยวกับการโฆษณาอาหารนั้น หากผู้ใดโฆษณาอาหารโดยฝ่าฝืนหลักการดังกล่าวข้างต้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹ หากผู้โฆษณาฝ่าฝืนมาตรา 41 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท² และหากฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อนุญาตซึ่งสั่งตามมาตรา 42 เกี่ยวกับการโฆษณาต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือ

¹ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 70.

² พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 71.

ปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับเป็นรายวันอีกวันละไม่น้อยกว่าห้าร้อยบาท แต่ไม่เกินหนึ่งพันบาท ตลอดเวลาที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว³ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการโฆษณาอาหาร ซึ่งหากผู้ใดโฆษณาคุณประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหารอันเป็นเท็จ หรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควร ต้องระวางโทษทางอาญา ซึ่งการระงับการผลิต การนำเข้า การจำหน่าย หรือการโฆษณาอาหารนั้นที่คณะกรรมการอาหารและเห็นว่าการโฆษณาดังกล่าวไม่มีคุณประโยชน์ คุณภาพหรือสรรพคุณตามที่โฆษณาต้องระวางโทษปรับเพียงห้าพันบาทเท่านั้น ซึ่งทั้งสองกรณีนั้นหากพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายแล้วจะเห็นได้ว่า กรณีการโฆษณาอาหารเสมือนว่าเป็นยานั้นไม่เป็นความเท็จแต่อย่างใด แต่โฆษณาให้เห็นว่าลักษณะอาหารเสริมสุขภาพต่างๆ นั้นเป็นยา หรือมีคุณสมบัติเหมือนกับยา หรือคล้ายคลึงกับยาที่ใช้ในการดูแลสุขภาพ โดยผู้บริโภคเข้าใจว่าเป็นยาบำรุงสุขภาพ ผลคือ ผู้บริโภคซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสุขภาพเหล่านั้นในราคาแพงกว่าความจริง ซึ่งตรงจุดนี้เป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคได้แต่อย่างใด เพราะตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ไม่ได้บัญญัติมาตรการทางกฎหมายเข้าไปควบคุมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพนั้นแต่อย่างใด ส่วนใหญ่สินค้าที่โฆษณาอาหารเสมือนว่าเป็นยานั้น ส่วนมากเป็นบริษัทข้ามชาติที่ทำการค้าด้านธุรกิจขายตรง และเป็นบริษัทใหญ่ระดับชาติทำธุรกิจระหว่างประเทศ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค คือซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสุขภาพในราคาแพงเกินจริง แม้ผลิตภัณฑ์ที่โฆษณาเสมือนว่าเป็นยาจะไม่มีผลกระทบต่อผู้บริโภคด้านสุขภาพ ก็ตามแต่คุณค่าด้านยารักษาโรคที่ควรได้รับจากผลิตภัณฑ์กับความเข้าใจของผู้บริโภคกลับมีผลต่อการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและความคาดหวังว่าเป็นยารักษาอย่างมาก

5.1.2 สิทธิผู้บริโภคในการเข้าถึงยา

กรณีนี้ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ไม่มีบทบัญญัติรองรับไว้ ในกรณีการเข้าถึงยาที่มีราคาแพง ที่ประชาชนทั่วไปๆ ที่เป็นผู้ป่วยไม่สามารถเข้าถึงยาได้เพียงพิจารณาเป็นกรณีๆ ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เท่านั้น ดังนั้น สิทธิในการเข้าถึงยาในราคาแพงหรือยาที่มีคุณภาพดีจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริง

5.1.2.1 ปัญหาไม่มีบทบัญญัติการเข้าถึงยา

การที่ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายรองรับโดยตรง ในการกำหนดราคากลางที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ คือ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 9 ได้มีการแก้ไขตัดข้อความ “ยาหรือสิ่งผสมของยา” ไม่ให้ได้รับความคุ้มครอง ทำให้มีผลว่าสิ่งประดิษฐ์ยา สามารถขอรับสิทธิบัตรยาได้ ซึ่งสิ่งประดิษฐ์ยานี้รวมถึง ตัวยาใหม่

³ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มาตรา 72.

ส่วนผสมใหม่ การใช้ใหม่ และรูปแบบใหม่⁴ รวมทั้งขยายอายุสิทธิบัตรจาก 15 ปี เป็น 20 ปี โดยที่ในช่วงอายุสิทธิบัตรนี้ไม่สามารถผลิตยาชื่อเดียวกันออกสู่ตลาดได้ ทำให้นักวิจัยด้านยาไทยไม่สามารถพัฒนาการรักษาโรคที่มีคุณภาพได้ เนื่องด้วยกฎหมายคุ้มครองยาที่มีสิทธิบัตรของบริษัทข้ามชาติไว้เป็นระยะเวลายาวนานได้ขัดขวางการพัฒนาขึ้น อีกทั้ง สิ่งประดิษฐ์ยานี้รวมถึง ตัวยาใหม่ ส่วนผสมใหม่ การใช้ใหม่ และรูปแบบใหม่ เมื่อบริษัทยาข้ามชาติพัฒนาปรับปรุงส่วนผสมใหม่ การใช้ใหม่ และรูปแบบใหม่ แต่ตัวยาก็สามารถอ้างสิทธิบัตรยาเดิม โดยใช้อายุสิทธิบัตรยาเดิมการที่จะได้รับการรักษาจากยาที่มีราคาถูกจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริง เพราะระหว่างอายุสิทธิบัตรยานั้น บริษัทยาข้ามชาติย่อมต้องอ้างว่าไม่มีใครสามารถมีสิทธิบัตรยาเหนือยาของตนได้ แต่พอใกล้หมดระยะเวลาตามอายุสิทธิบัตรหรือภายหลังอายุสิทธิบัตรแล้วก็ขอจดทะเบียนสิทธิบัตรใหม่ในยาตัวเดิม แต่อ้างส่วนผสมใหม่ การใช้ใหม่ และรูปแบบใหม่ ทำให้อายุสิทธิบัตรยายาวออกไปไม่มีที่สิ้นสุด ผลกระทบที่ยั่งยืนจึงยังคงมีราคาแพงเหมือนเดิม ดังเช่นที่บริษัทยาข้ามชาติได้เคยจำหน่ายมา แม้ว่าในข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าหรือทริปส์ (General Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights: TRIPs) ซึ่งถือเป็นข้อตกลงที่สากลขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ไม่มีการระบุถึงการขดเซชสิทธิบัตรไม่ว่ากรณีใดๆ หรือขยายระยะเวลาสิทธิบัตรออกไปซึ่งสำหรับประเทศไทย การที่มาตรา 9 ได้บัญญัติเช่นนั้นก็เสมือนเป็นการกีดกันการเข้าถึงยาของประชาชนคนไทยทั่วประเทศนั่นเองหาเป็นประโยชน์ต่อประชาชนไม่ ซึ่งที่ผ่านมารัฐบาลไทยได้มีการทำซีแอลเอ หรือที่เรียกว่า “การบังคับใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตรยา” ในการรักษาโรคเอดส์ ซึ่งบริษัทยาข้ามชาติได้ลดราคายากันอย่างมากและผู้ป่วยสามารถเข้าถึงยาที่มีราคาแพงได้ทั่วถึง อาทิ ยาดีดีไอ ยาฟลูโลโนโซล เป็นต้น ซึ่งตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 52 บัญญัติว่า “ในภาวะสงครามหรือในภาวะฉุกเฉิน นายกรัฐมนตรีโดยอนุมัติ คณะรัฐมนตรีมีอำนาจออกคำสั่งใช้สิทธิตามสิทธิบัตรใดๆ ก็ได้เพื่อการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศและรักษาความมั่นคงแห่งชาติ โดยเสียค่าตอบแทนที่เป็นธรรมแก่ผู้ทรงสิทธิบัตร และต้องแจ้งให้ผู้ทรงสิทธิบัตรทราบเป็นหนังสือโดยไม่ชักช้า

ผู้ทรงสิทธิบัตรมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าว หรือจำนวนค่าตอบแทนต่อศาล ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งนั้น” พิจารณาประกอบ มาตรา 51 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการประกอบกิจการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือการสงวนรักษาหรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม หรือป้องกันหรือบรรเทาการขาดแคลนอาหาร ยา หรือสิ่งอุปโภคบริโภคอย่างอื่นอย่างรุนแรง หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น กระทรวง ทบวง กรม อาจใช้สิทธิตามสิทธิบัตร อย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 36...” ซึ่ง

⁴ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535) มาตรา 9

ในการทำซีแอลยานี้ประเทศไทยอ้างหลักการเกี่ยวกับความจำเป็นเพื่อความมั่นคงของประเทศ และหลักการตามทฤษฎีประโยชน์สาธารณะ ซึ่งหมายถึงประโยชน์ของประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงยาได้ อันเป็นหลักการทางสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง แต่หลักการนี้ขัดกับประโยชน์ของบริษัทยาข้ามชาติอย่างมากกล่าวคือทำให้กำไรที่สมควรได้รับเสียหายหรือไม่ได้รับตามที่ตั้งราคาไว้อย่างมาก โดยการทำซีแอลยานี้มีข้อด้อย คือ บริษัทยาข้ามชาติตอบโต้ได้โดยการที่ยกเลิกการนำเข้ายาที่จำเป็นต่อผู้ป่วยร้ายแรง เช่น ยาโรคมะเร็ง ยาโรคหัวใจ ทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถใช้ยานั้นได้ โดยบริษัทยา จะใช้วิธีการบีบบังคับว่าจะยกเลิกการนำเข้ายาอื่นๆ ที่สำคัญต่อผู้ป่วยในประเทศผ่านรัฐบาลที่บริษัทยาข้ามชาติจดทะเบียนบริษัทไว้ ทำให้เดือดร้อนถึงผู้ป่วยในหลายโรค จึงเป็นกรณีที่ทำได้เป็นกรณีๆ ไป ไม่สามารถที่รัฐไทยสามารถทำได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นในการให้ประชาชนไทยได้เข้าถึงยาที่มีราคาแพงในราคาถูกลง

อันจะเห็นได้ว่าบริษัทยาข้ามชาติต้องการขัดขวางการเข้าถึงยาของผู้บริโภคยาในประเทศไทย แต่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิบัตรกลับเอื้อประโยชน์กับ บริษัทยาข้ามชาติเหล่านั้น ใช้ประโยชน์ในการครอบครองสิทธิบัตรยาโดยกฎหมายภายในของประเทศไทย แต่มีพระราชบัญญัติสิทธิบัตรตามมาตรา 51 และมาตรา 52 ที่ให้หน่วยงานของรัฐสามารถใช้สิทธิบังคับเหนือสิทธิบัตรยา โดยอ้างเหตุผลว่าเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือเพื่อมนุษยธรรมในความขาดแคลนยาอย่างรุนแรงตามหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งในประเทศฟิลิปปินส์ มีการบังคับใช้กฎหมายเข้าถึงยาภายในประเทศโดยตรงซึ่งรัฐบาลผ่านหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดูแลด้านการเข้าถึงยาที่มีราคาแพงอันเป็นแนวทางที่ประเทศไทยควรมีร่างกฎหมายเข้าถึงยาและบัญญัติใช้บังคับ เพื่อให้มีอำนาจต่อรองในการเข้าถึงยากับบริษัทยาข้ามชาติต่อไป

5.1.2.2 ปัญหาการรับยาจากการจัดประเภทยา การจัดประเภทยาเพื่อให้ได้รับสิทธิจากยานอกบัญชี ไม่มีกฎหมายบัญญัติรองรับไว้ อาศัยดุลพินิจของแพทย์ในการให้ใช้สิทธิรับยานั้นได้ตามที่กฎหมายกำหนด แต่ไม่มีกฎหมายอนุญาตไว้ชัดเจน ทำให้สิทธิของผู้บริโภคซึ่งป่วยแต่มีสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไม่ได้รับยาที่สมควรจะได้รับ

5.1.2.3 ปัญหาการกำหนดราคา ยา ในพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ไม่มีกฎหมายบัญญัติราคาขายเบื้องต้นไว้แต่อาศัยการกำหนดโดยเจ้าของสิทธิบัตรยา กำหนดราคาเท่านั้น แต่ไม่มีกฎหมายให้อำนาจผู้บริโภคหรือตัวแทนผู้บริโภคในการกำหนดราคาหรือร่วมกำหนดราคาแต่อย่างใด อันเป็นเสมือนการผูกขาดการกำหนดราคาโดยผู้บริโภคไม่มีสิทธิแต่อย่างใด

5.1.3 การเยียวยาและชดเชยความเสียหายในยารักษาโรค

พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ประกอบพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 รวมทั้งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นกับผู้บริโภคหรือผู้ป่วยหลายรายจากผู้ประกอบการเกี่ยวกับยา การจะได้รับค่าเสียหายนั้นผู้บริโภคแต่ละรายต้องนำคดีมาฟ้องร้องและแต่ละคดีไม่ผูกพันกันมีผลเฉพาะรายเท่านั้นอันมีผลให้ผู้ประกอบการได้เปรียบเพราะผู้บริโภคไม่สามารถอ้างสิทธิจากการละเมิดว่าเกิดจากการกระทำครั้งเดียวเพื่อเยียวยาค่าเสียหายได้

สำหรับประเทศอังกฤษได้มีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณาผลิตภัณฑ์สินค้าได้กำหนดให้มีข้อกำหนดโดยปริยาย (Implied Warranty) สัญญาซื้อขายตามคำพรรณนาหรือตามคำโฆษณาแล้วกฎหมายยังได้กำหนดสถานะของข้อกำหนดโดยปริยายดังกล่าวใน Sale of Goods Act 1979 มาตรา 13 (1A) โดยกำหนดให้มีสถานะเป็นการรับรองประเภท Condition อันเป็นลักษณะเฉพาะของการแบ่งแยกประเภทของข้อสัญญาในกฎหมายว่าด้วยสัญญาของประเทศอังกฤษเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาผลของการผิดสัญญาโดยข้อสัญญาประเภท Condition มีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นข้อกำหนดที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาซึ่งการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าวจะทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่ไม่ผิดสัญญามีสิทธิที่จะปฏิเสธหน้าที่ในส่วนของตนบอกเลิกสัญญาและเรียกค่าเสียหายจากฝ่ายที่ผิดสัญญาสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาได้ ดังนั้น ในกรณีที่ผู้ขายส่งได้อย่างชัดเจนจากพยานหลักฐานว่ากระทำโดยรู้ว่าจะเกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ค่าเสียหายอันเป็นการลงโทษต้องไม่เกินกว่า 3 เท่าของจำนวนค่าเสียหายที่ศาลตัดสินให้โจทก์ได้รับค่าใช้จ่ายเพื่อความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ตามฟ้อง หรือไม่เกิน 250,000 เหรียญ สุดแต่ว่าจำนวนใดจะมากกว่าประเทศอังกฤษ กฎหมายยังได้กำหนดสถานะของข้อกำหนดโดยปริยายดังกล่าวใน Sale of Goods Act 1979 มาตรา 13 (1A) โดยกำหนดให้มีสถานะเป็นการรับรองประเภท Condition อันเป็นลักษณะเฉพาะของการแบ่งแยกประเภทของข้อสัญญาในกฎหมายว่าด้วยสัญญาของประเทศอังกฤษเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาผลของการผิดสัญญา โดยข้อสัญญาประเภท Condition มีลักษณะที่สำคัญคือเป็นข้อกำหนดที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาซึ่งการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าวจะทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่ไม่ผิดสัญญามีสิทธิที่จะปฏิเสธหน้าที่ในส่วนของตนบอกเลิกสัญญาและเรียกค่าเสียหายจากฝ่ายที่ผิดสัญญาสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาได้ ดังนั้น ในกรณีที่ผู้ขายส่งมอบสินค้าไม่ตรงตามคำพรรณนา ผู้ซื้อย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ยอมรับสินค้าและบอกเลิกสัญญาซื้อขายตามคำพรรณนาหรือโฆษณาได้รวมทั้งเรียกค่าเสียหายจากการผิดสัญญาดังกล่าวได้ด้วยสำหรับความรับผิดชอบของผู้ขายในกรณีที่ผู้ขาย

ส่งมอบสินค้าไม่ตรงตามคำพรรณนา แม้ว่าสินค้าที่ผู้ขายส่งมอบไปยังผู้ซื้อนั้นจะตรงตามคุณสมบัติที่สำคัญของสินค้านั้นแล้วก็ตาม

กฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณาด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือเกินจริงในผลิตภัณฑ์สินค้าของอังกฤษ คือ “ห้ามมิให้โฆษณาสินค้าโดยข้อความอันเป็นเท็จหรือเกินจริง หากฝ่าฝืนมีโทษปรับ 100,000 เบริยญ”⁵ ซึ่งมีประสิทธิภาพพอสมควรทำให้ผู้ประกอบการไม่กล้าโฆษณาสินค้าเกินจริงหรือโดยอ้างข้อความอันเป็นเท็จเพราะโทษปรับค่อนข้างรุนแรงและยังมีโทษอีกหากเกิดความเสียหายจากการโฆษณาสินค้านั้นแล้วข้างต้น

ในประเทศฟิลิปปินส์มีบทบัญญัติว่าด้วยพระราชบัญญัติยาราคาถูกและคุณภาพที่สามารถเข้าถึงได้ ค.ศ. 2008 บัญญัติขึ้นเพื่อสนองนโยบายพื้นฐานรัฐต้องมีการปกป้องสุขภาพของประชาชนและเมื่อความต้องการของประชาชนหรือสถานการณ์เร่งด่วนมาก ดังนั้น จำเป็นต้องนำมาตรการนี้มาใช้ให้เหมาะสมเพื่อส่งเสริมและให้แน่ใจในการเข้าถึงยาที่มีคุณภาพราคาไม่แพงและนโยบายการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพในการจัดหาและความต้องการของยาเสพติดและยารักษาโรคที่มีคุณภาพราคาไม่แพงและยาได้รับการยอมรับโดยรัฐเป็นหลัก ในกรณีที่การแข่งขันเต็มรูปแบบไม่มีประสิทธิภาพ รัฐยอมรับว่าหลักการสำรองกฎระเบียบของราคาของยาเสพติดและยารักษาโรคที่มีความรับผิดชอบที่ชัดเจน โดยผู้มีอำนาจดำเนินการได้ตามพระราชบัญญัตินี้เป็นหนึ่งในวิธีการที่จะส่งเสริมและยังมั่นใจในการเข้าถึงยา เพื่อคุณภาพราคาไม่แพงยา อีกทั้งลดข้อขัดแย้งในการดำเนินการทั้งหมดและการตีความของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งการดำเนินการกฎและข้อบังคับต้องได้รับการแก้ไขในความต้องการการปกป้องสุขภาพอนามัยของประชาชน

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 พบว่าปัจจุบันนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคอยู่อีกหลายประการ เช่น การโฆษณา การเข้าถึงยา การรับยาจากการจัดประเภทยา การกำหนดราคาขาย และกระบวนการพิจารณาคดีในการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค ซึ่งผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

5.2.1 ปัญหาการโอ้อวดสรรพคุณยาหรือวัตถุดิบเป็นส่วนประกอบของยาว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษาหรือป้องกันโรคหรือความเจ็บป่วยได้อย่างศักดิ์สิทธิ์หรือหายขาด หรือใช้ถ้อยคำอื่นใดที่มีความหมายทำนองเดียวกันและการโฆษณาสรรพคุณยาเป็นเท็จหรือเกินความจริง ควรมีการบัญญัติมาตรการทางกฎหมายเป็นโทษปรับที่สูงขึ้น โดยบัญญัติโทษปรับไม่เกิน 3,000,000 บาท ตามแบบแนวทางของประเทศอังกฤษที่หากโฆษณาสินค้าอันข้อความอันเป็นเท็จหรือเกินจริง

⁵ สืบค้นจาก <http://www.research.rmutt.ac.th/wp-content/uploads/2012/05/>

ปรับ 100,000 เหรียญ อันเป็น โทษปรับใกล้เคียงกัน และหากยังฝ่าฝืนหรือหากพบการโฆษณาเข้าข่ายการโอ้อวดสรรพคุณยาหรือวัตถุดิบเป็นส่วนประกอบของยาว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษาหรือป้องกันโรคหรือความเจ็บป่วยได้อย่างศักดิ์สิทธิ์หรือหายขาด หรือใช้ถ้อยคำอื่นใด ที่มีความหมายทำนองเดียวกัน ให้เพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการได้ทันที โดยหาก ฝ่าฝืนอีกให้ปรับเงินเป็นรายวันอีก ตามปริมาณสินค้าที่ผลิตออกจำหน่ายแต่ละวัน หรือ 10 เท่าของปริมาณสินค้าที่ออกจำหน่ายแต่ละวัน เพื่อให้ผู้ประกอบกิจการด้านยารักษาโรคเกิดความเกรงกลัวกฎหมาย

5.2.2 การโฆษณาอาหารเสมือนว่าเป็นยา ควรมีการบัญญัติมาตรการทางกฎหมาย เป็นโทษปรับที่สูงขึ้น โดยบัญญัติโทษปรับไม่เกิน 1,000,000 บาท เพราะหากกำหนดมาตรการ ทางกฎหมาย ในการคุ้มครองผู้บริโภคเหมือนเช่นตามแบบแนวทางของประเทศอังกฤษที่หากโฆษณาสินค้าอันข้อความเท็จหรือเกินจริง ปรับ 100,000 เหรียญ จะเป็นการรุนแรงเกินสมควรและไม่เป็นการส่งเสริมธุรกิจและหากยังฝ่าฝืนหรือหากพบการโฆษณาเข้าข่ายให้เพิกถอนใบอนุญาตประกอบกิจการได้ทันที โดยหากฝ่าฝืนอีก ให้ปรับเงินเป็นรายวันอีก ตามปริมาณสินค้า ที่ผลิตออกจำหน่ายแต่ละวัน หรือ 10 เท่าของปริมาณสินค้าที่ออกจำหน่ายเพื่อให้เกิดความเกรงกลัวกฎหมาย เช่นเดียวกับสองกรณีแรก

5.2.3 กรณีปัญหาสิทธิผู้บริโภคในการเข้าถึงยาที่ไม่มีบทบัญญัติการเข้าถึงยา ควรบัญญัติกฎหมายการเข้าถึงยาขึ้น โดยนำต้นแบบจากประเทศฟิลิปปินส์มาเป็นแนวทางในการร่างกฎหมาย เกี่ยวกับการเข้าถึงยาในราคาถูกลงและยุติธรรม โดยบัญญัติเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 หรือแยกเป็นพระราชบัญญัติการเข้าถึงยา

5.2.4 การรับยาจากการจัดประเภทยา ในการจัดประเภทยาเพื่อให้ได้รับสิทธิจากยานอกบัญชี ซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติรองรับไว้อาศัยดุลพินิจของแพทย์ในการให้ใช้สิทธิรับยานั้น ได้ตามที่กฎหมายกำหนด แต่ไม่มีกฎหมายอนุญาตไว้ชัดเจนทำให้สิทธิของผู้บริโภคซึ่งป่วยแต่มีสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไม่ได้รับยาที่สมควรจะได้รับ ควรบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนว่าหากมีความจำเป็นต่อการใช้นอกบัญชีเพื่อประโยชน์ต่อสิทธิความเป็นมนุษย์หรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือประโยชน์ทางมนุษยธรรมให้แพทย์สามารถสั่งจ่ายยานั้นๆ ได้โดยค่าใช้จ่ายเฉลี่ยกันออก ระหว่างรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องฝ่ายละกึ่งหนึ่ง

5.2.5 การกำหนดราคา ยา ในพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ไม่มีกฎหมายบัญญัติราคาขาย เบื้องต้น อาศัยการกำหนดโดยเจ้าของสิทธิบัตรยา กำหนดราคาเท่านั้น แต่ไม่มีกฎหมาย ให้อำนาจ ผู้บริโภคหรือตัวแทนผู้บริโภคในการกำหนดราคาหรือร่วมกำหนดราคาแต่อย่างใด อันเป็นเสมือนการผูกขาดการกำหนดราคาโดยผู้บริโภคนั้นๆ ไม่มีสิทธิแต่อย่างใด ควรมีกฎหมายกำหนดให้มี “คณะกรรมการกลางราคา” ที่มีองค์เพื่อสิทธิมนุษยชนเข้าไปดูแลด้วย รวมถึงประชาชนในวิชาชีพ

ต่างๆ เข้าไปร่วมกำหนดราคากลางด้วย โดยมีอำนาจหน้าที่ด้านการกำหนดราคาขายที่เป็นธรรม โดยตรง เว้นแต่กรณีที่ยื่นจากบริษัทข้ามชาติให้บัญญัติกฎหมายไว้ต่างหากเป็นกรณีอื่นไป

จากการศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติฯ พ.ศ. 2510 เพื่อให้กฎหมายของไทยมีประสิทธิภาพทันสมัยกับยุคปัจจุบัน